

Ключевые слова: перспективное планирование, компьютерные технологии, компьютерные игры и упражнения, компьютерные презентации, специальные занятия по ознакомлению детей с основами компьютерной грамотности.

Romanyuk I. A. The long-term Planning of Implementation of Computer Technologies in Educational Process of Preschool Educational Institution

The article proves the importance of the long-term planning of implementation of computer technologies in educational process of preschool educational institution, reveals features of its construction. It is shown that the computer is developing, bearing modern means of organized and independent of the child, and the use of CT in early childhood contributes to interest children in learning efficiency of the educational process. Important to optimize the educational process is thorough approach teachers to develop strategic planning implementation of CT in work with children, the form and content components which depend on the professional competence of teachers.

Key words: forward planning, computer technologies, computer games and exercises, the computer presentations, special lessons for acquaintance of children with bases of computer literacy.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чиж О. Н.

УДК 373.2

О. О. Стягунова

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ДОШКІЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

У Державній національній програмі „Освіта (Україна ХХІ століття)”, Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Законі України „Про дошкільну освіту” та інших державних документах наголошено на необхідності національного спрямування освіти, збереженні та продовженні української історико-культурної традиції, використання ідей української народної педагогіки (УНП) в дошкільних навчальних закладах, адже шлях до досягнень світової культури лежить через закріплення національної самосвідомості народу.

Педагогічна народна спадщина, що містить століттями апробовані засоби гармонійного існування людини в суспільстві, є важливим засобом інтеграції особистості до сучасного універсального культурного простору.

Проблеми збереження традицій виховання, відновлення зв'язків між поколіннями, єдності ідей загальнолюдського й національного виховання розглядають у своїх працях І. Бех, П. Дроб'язко, М. Євтух, В. Кузь, О. Любар, О. Сухомлинська, Д. Федоренко, М. Ярмаченко та ін. Цінний досвід наукового вивчення, узагальнення й застосування ідей УНП у навчально-виховному процесі накопичено в працях українських етнопедагогів М. Стельмаховича та Є. Сявавко, що зосередили увагу на дослідженні історії розвитку української системи виховання, ідеалів і принципів української народної педагогіки.

В історико-педагогічних розвідках О. Вишневського, О. Любара, Т. Мацейків, В. Мосіяшенка, Н. Побірченко, Н. Рогальської, Ю. Руденка, О. Сухомлинської, Д. Федоренка та ін. розкрито значення й вплив ідей УНП на формування молодого покоління в різні історичні періоди; практичні аспекти впровадження її здобутків у педагогічний процес початкової школи висвітлено в публікаціях В. Сухомлинського; у галузі дошкільної освіти питання використання потенціалу української народної педагогіки представлено в роботах М. Стельмаховича.

Особливу увагу привертають праці сучасних науковців – М. Євтуха, В. Кузя, Ю. Руденка, Л. Ржепецького та ін., у яких досліджено теоретичні засади УНП; А. Богуш, Н. Лисенко (народнопедагогічні засади українського дошкілля), Н. Рогальської (розвиток надбань української дошкільної етнопедагогіки та їх використання в сучасному дошкільному закладі). Окремі аспекти впровадження засобів української народної педагогіки в роботу з дітьми дошкільного віку розкрито Л. Калуською (формування уявлень про народні ремесла), А. Граціанською, Л. Плетеницькою, К. Щербаковою (ознайомлення з елементами народної математики).

Велике значення для розробки сучасних підходів та методів формування в дітей дошкільного віку елементів національної самосвідомості, долучення до народної художньої творчості, традицій, фольклору мають концепції розвитку українського дошкілля, розроблені Л. Артемовою, Г. Беленькою, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калуською, Н. Лисенко, Т. Поніманською.

Разом з тим в історико-педагогічній літературі ще недостатньо досліджено питання цілісного використання ідей УНП у вихованні дітей дошкільного віку як дієвої умови формування моральних настанов і життєвих цінностей вихованців.

Мета статті – проаналізувати теоретичні засади використання ідей української народної педагогіки в дошкільних навчальних закладах в другій половині ХХ століття

На підставі аналізу історичної, педагогічної й психологічної літератури, узагальнення передового педагогічного досвіду з проблеми використання ідей української народної педагогіки в ДНЗ визначено три основні групи передумов їх реалізації: *історико-педагогічні, соціальні, психологічні*. Аналіз першої групи передумов дозволив виявити, що видатні педагоги минулого – Я. Коменський, Й. Г. Песталоцці, А. Дістервег – багато

уваги приділяли вивченню педагогічних поглядів народу та його педагогічного досвіду, вважаючи, що народна педагогіка збагачує науку про виховання, є її опорою й підґрунтям. На важливості впровадження ідей УНП у процес виховання дітей дошкільного віку наголошено в працях Г. Ващенко, О. Духновича, С. Русової, К. Ушинського, Я. Чепіги, а також у дослідженнях сучасних українських науковців: І. Бабій, А. Богуш, І. Газіна, В. Лаппо, Н. Лисенко, І. Малафійк, М. Стельмахович та ін. До групи *історико-педагогічних* передумов використання ідей УНП, що вплинули на розвиток педагогічної думки в Україні, зараховано такі: вплив гуманістичних ідей античності, європейського Відродження, епохи Просвітництва; активізація ідей української народної педагогіки та їхній випереджальний розвиток у контексті просвітницької діяльності видатних українських письменників і педагогів.

Соціальними передумовами використання ідей УНП у дошкільних закладах є посилення уваги до проблеми соціалізації дитини, її успішної адаптації до навколишнього середовища з опорою на досвід народної мудрості, що сприятиме підвищенню ефективності процесу виховання й соціалізації дитини дошкільного віку. У різних народів спостерігаємо різні форми соціалізації, але, попри несхожість, вони за своєю сутністю завжди підпорядковувалися єдиній виховній меті успішній адаптації молодого покоління до життя на його традиційному типовому рівні.

Народна педагогіка будувалася на соціальних реаліях, а її зміст, форми й методи визначалися доцільністю господарювання людей, їхнім побутом, спілкуванням. Вихід індивіда за межі свого мікросередовища сприймався упереджено, оскільки це загрожувало стабільності налагодженого способу життя. Але які б завдання не вирішувалися в процесі виховання, усі вони пов'язані з входженням дитини в культуру свого народу – *інкультурацією*. У цьому процесі дитина засвоює властиві культурі світобачення й поведінку, унаслідок чого формується її когнітивна, емоційна й поведінкова схожість із членами цієї культури й відмінність від членів інших культур. Процес інкультурації починається з моменту народження – через засвоєння дитиною перших навичок і сприйняття мови та здійснюється здебільшого під керівництвом старших і на власному досвіді.

Третя група передумов використання ідей УНП – *психологічна*, оскільки в особистісному становленні дитини дошкільного віку важливим є врахування її психологічного віку та сензитивних періодів розвитку. Згідно з народною педагогікою кожен вік дитини потребує відповідного виховання – вона має стати центром уваги батьків та інших членів сім'ї, які впливають на її розвиток. Народна мудрість наголошує на необхідності гуманного виховання, тобто не втручання, не управління, а співучасті в розвитку дитини, врахування її індивідуальних особливостей. Ідеї народної педагогіки про необхідність врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей видатні педагоги й мислителі Я. Коменський, Й. Г. Песталоцці, Ж. Ж. Руссо, А. Дістервег, Дж. Локк, Л. Толстой,

С. Русова розвинули в педагогічну теорію природовідповідності, згідно з якою виховання дітей має бути адекватним особливостям їхнього розвитку. Реалізація ідей УНП збагачує предметно-розвивальне та соціокультурне оточення й активізує динаміку розвитку зон актуального й найближчого розвитку дитини (Л. Божович, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, Ю. Руденко, С. Рубінштейн).

На підставі аналізу наукової літератури в якості базового для нашого дослідження прийнято визначення української народної педагогіки М. Стельмаховичем [1, с. 11]. у нашій інтерпретації: *українська народна педагогіка* – це галузь емпіричних педагогічних знань і досвіду українського народу, що виражається в домінантних поглядах на мету й завдання виховання, у сукупності народних засобів та спирається на народнопедагогічні ідеї й доповнюється наступними поколіннями, виходячи з реалій сучасності.

Ідею народної педагогіки ми трактуємо як складне поняття, що відображає узагальнення соціокультурного досвіду українського етносу й розкриває його ставлення до навколишньої дійсності.

В ході дослідження визначено такі ідеї УНП: опора на моральний потенціал народних свят, урочистостей, звичаїв у вихованні дошкільників; використання народних свят як засобу формування в дитини поняття цінності природи, життя; залучення дітей до пізнання різноманітності природи як джерела формування емпатії та доброти; залучення дітей до діяльності, спрямованої на присвоєння на особистісному рівні цінностей народного фольклору: дум, пісень тощо; опора батьків у процесі виховання на історію рідного народу, його національно-патріотичних цінностей; організація родинного виховання з урахуванням гармонійного поєднання вселюдських і національних цінностей; використання різних видів народного мистецтва як засобів впливу на розвиток емоційного-естетичного компонента свідомості особистості дитини, забезпечення емоційного переживання нею цінностей національної культури; опора виховання на родинні цінності та традиції; залучення дітей до посильної праці, що сприяє формуванню поваги до праці та працелюбності як основного компонента всебічного виховання; використання виховного потенціалу національної символіки як засобу етнізації дитини та формування початків національної гідності й гордості; опора на досягнення козацької педагогіки з метою сприяння вихованню шляхетних якостей, високої моралі, духовному й фізичному самовдосконаленню особистості дитини в перспективі зростання; ідея любові й поваги до землі як основи життя.

З метою більш глибокого розуміння сутності й змісту ідей народної педагогіки проведено історико-педагогічний аналіз наукових джерел з урахуванням особливостей, зумовлених суспільним буттям, – панівною ідеологією, станом культурно-громадської та просвітницької діяльності, розвитком мистецтва й науки. Це дозволило визначити три етапи розвитку ідей УНП, починаючи з кінця ХІХ століття до теперішнього часу:

– *перший етап* кінець XIX століття – 1930 рр., провідною ідеєю якого стала народність виховання та відродження українських національних традицій, що дістало висвітлення в роботах С. Русової, О. Дорошенко, Б. Грінченка, А. Животка, Х. Алчевської, Н. Лубенець, Олени Пчілки;

– *другий етап* – 1930 рр. – 1989 р. – характеризується як період практичної реалізації ідей УНП у дошкільних закладах на тлі комуністичної ідеології з метою виховання нової генерації „радянська людина”, на важливості використання досвіду якого наголошено в працях В. Сухомлинського;

– *третій етап* – 1985 р. – до теперішнього часу – характеризується переосмисленням значущості ідей УНП у вихованні молодого покоління й посиленням наукового інтересу вітчизняних дослідників до проблеми їх використання в умовах сучасної освітньої парадигми (Л. Артемова, А. Богущ, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Т. Кононко, В. Кузь, Т. Поніманська, Т. Пантюк, Ю. Руденко, З. Сергійчук, М. Стельмахович).

Отже, до окремих теоретичних засад проблеми використання ідей УНП в дошкільних закладах можна віднести основні групи передумов їх реалізації, етапи розвитку ідей УНП та характеристику основних понять.

Список використаної літератури

1. Стельмахович М. Народна педагогіка / М. Стельмахович – К. : Радянська шк., 1985. – 310 с. **2. Стягунова О. О.** Використання ідей української народної педагогіки у дошкільних закладах Донеччини в 60-90-х роках XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / О. О. Стягунова. – Луганськ, 2012. – 20 с.

Стягунова О. О. Теоретичні засади використання ідей української народної педагогіки в дошкільних навчальних закладах у другій половині XX століття

У статті проаналізовано теоретичні засади використання ідей української народної педагогіки в дошкільних навчальних закладах у другій половині XX століття; охарактеризовано групи передумов використання ідей української народної педагогіки у дошкільних закладах; з’ясовано етапи розвитку ідей української народної педагогіки.

Ключові слова: українська народна педагогіка, ідеї української народної педагогіки.

Стягунова О. А. Теоретические основы использования идей украинской народной педагогики в дошкольных образовательных учреждениях во второй половине XX столетия

В статье проанализированы теоретические основы использования идей украинской народной педагогики в дошкольных учебных заведениях во второй половине XX века; охарактеризованы группы предпосылок использования идей украинской народной педагогики в дошкольных

учреждениях; выяснено этапы развития идей украинской народной педагогики.

Ключевые слова: украинская народная педагогика, идеи украинской народной педагогики.

Styagunova O. O. Theoretical to a Basis of Use of Ideas of the Ukrainian National Pedagogics in Pre-school Educational Institutions in the Second Half of the XX Century

In the article theoretical principles of the use of ideas of Ukrainian folk pedagogics are analysed in preschool educational establishments in the second half of XX age; the groups of pre-conditions of the use of ideas of Ukrainian folk pedagogics are described in preschool establishments; the stages of development of ideas of Ukrainian folk pedagogics are found out.

Key words: Ukrainian folk pedagogy, ideas of folk pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чиж О. Н.